

Helhedsorienteret bæredygtig jordhåndtering. Delprojekt 8

Klimatilpasning med overskudsjord

Erfaringsopsamling om samarbejde og proces

NIRÁS

**HILLERØD
KOMMUNE**

**HILLERØD
FORSYNING**

Helhedsorienteret Bæredygtig Jordhåndtering

Delprojekt 8. Klimasikring med overskudsjord.
Erfaringsopsamling. Proces og samarbejde

Udgivet:
April 2015

Region Hovedstaden
Kongens Vænge 2
3400 Hillerød

Bygherreforeningen
Borgergade 111
1300 København K

Indhold

Indhold	3
1 Lidt om det overordnede projekt.....	4
2 Klimatilpasning med overskudsjord Favrholm	5
3 Proces	6
4 Samarbejde og ejerskab	8
5 Evaluering af processen	10
6 Konklusion	11

1 Lidt om det overordnede projekt

Region Hovedstaden har i 2012 indgået aftale med Bygherreforeningen om programmet 'Helhedsorienteret Bæredygtig Jordhåndtering'. Programmet realiseres i perioden 2013 – 2015 og omfatter i alt 9 delprojekter. Bygherreforeningen repræsenterer et konsortium, hvori Grontmij A/S og Niras A/S medvirker som tekniske konsulenter.

Denne erfaringsopsamling på samarbejde og proces er en delleverance i delprojekt 8 Klimatilpasning med overskudsjord. Opsamlingen er udarbejdet af Hillerød Kommune i dialog med Hillerød Forsyning og NIRAS.

Formålet med programmet er at bidrage til udvikling af nye måder til håndtering af overskudsjord fra bygge- og anlægsprojekter således, at jordhåndtering sker på en mere ressourceeffektiv og bæredygtig måde – også i økonomisk forstand. Den overordnede målsætning er, at overskudsjord skal opfattes som en ressource og ikke som et affaldsproblem.

Programmet forventes at få stor betydning for fremtidig jordhåndtering, ligesom det forventes at skabe værdi for samfundet, herunder for de mange private virksomheder og offentlige myndigheder der har indgået i partnerskaber bag de enkelte delprojekter.

Programmets mål er bl.a. at komme med anbefalinger til regelændringer, udvikle metoder til reduktion eller genanvendelse af overskudsjord, samt teknikker til forædling af overskudsjord. Desuden skal det gennem cases demonstreres, hvordan jord kan genanvendes og dermed blive til en ressource.

Projektet består af 9 delprojekter:

1. Godkendelsesordning for jordprøvetagere
2. Planlægningstilgange
3. Lokal jordhåndtering
4. Portal for overskudsjord
5. Forædling
6. Genbrugsjord på landbrugsarealer
7. Sundhedslandskaber
8. Klimatilpasning med overskudsjord
9. Overskudsjord i energiprojekter

Bag delprojekterne er etableret partnerskaber med partnere fra nedenstående private virksomheder og organisationer, samt fra offentlige myndigheder, institutioner og styrelser:

ALS A/S, Ballerup Kommune, Banedanmark, Boes Consulting, Bygherreforeningen, Danmarks Miljøportal, Dansk Transport & Logistik, DSV Miljø A/S, Faxe Kalk A/S, FK Ejendomme, Frederiksberg Kommune, Frederikssund Kommune, Gentofte Kommune, Geo, Gladsaxe Kommune, Grontmij A/S, Herlev Kommune, Hillerød forsyning, Hillerød Kommune, HOFOR, Høje Taastrup Fjernvarme AmBa, Høje-Taastrup Kommune, Kallerup Grus A/S, KMC, Kystdirektoratet, Københavns Kommune, Lyngby-Taarbæk Kommune, , NCC Råstoffer A/S, Dantonit A/S, Niras A/S, , Århus Universitet, Nordvand, Region Sjælland, RGS90 A/S, RH Miljø, RH Udvikling, Rudersdal Kommune, SR-Gruppen A/S, Teglværksforeningen, Vejdirektoratet.

2 Klimatilpasning med overskudsjord Favrholm

Hillrød Kommune står overfor en massiv byudvikling. Området syd for Hillerød (Favrholm) er et stort byudviklingsområde, Region Hovedstaden planlægger at etablere et nyt hospital (Nyt Hospital Nordsjælland) i samme område. I den forbindelse er det besluttet at etablere en ny station til forsyning af området. Hillerød Forsyning etablerer en ny forsyningsby i området. Alle disse tiltag skaber øget befæstigelse fra bygninger, veje og parkering.

Det har derfor været relevant at få svar på følgende: Hvordan kan man bruge overskudsjord til at klimasikre en ny bydel uden at skade den eksisterende by?

Der er i dag udfordringer i den eksisterende by i forbindelse med kraftige regnhændelser. Det drejer sig blandt andet om området omkring Milnervej, hvor der er planlagt for etablering af et nyt sundhedscenter. Og det drejer sig om det eksisterende boligområde nord for den nye bydel Favrholm. I Hillerød står man derfor i en konkret situation, hvor en række plan- og udviklingsmæssige muligheder og udfordringer spiller sammen. Og her er klimasikring med overskudsjord derfor en yderst relevant problemstilling, idet Hillerød Kommune og Hillerød Forsyning i de kommende år vil have en stor mængde overskudsjord til rådighed. Anvendelse af overskudsjord skal således betragtes som en positiv ressource til afhjælpning af et samfundsmæssigt problem.

Målet med dette projekt er at undersøge

- Hvordan kan overskudsjord anvendes lokalt til klimatilpasning af byområder med oversvømmelsesproblemer?
- Hvordan kan intelligent brug af overskudsjord i byer aflaste vandvejes ekstremafstrømninger under skybrudshændelser?
- Hvordan kan intelligent anvendelse af overskudsjord ske i samarbejde mellem kommune og forsyning (og evt. andre aktører)?
- Hvordan kan et samarbejde mellem kommune og forsyning (og evt. andre aktører) danne grundlag for projekter, hvor overskudsjord anvendes som en ressource i klimatilpasningsindsatsen?

Projektgruppen har bestået af Hillerød Kommune, Hillerød Forsyning og NIRAS.

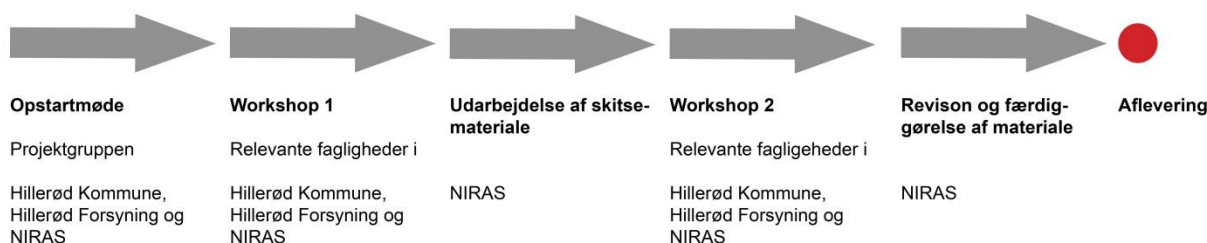
3 Proces

Processen har været tilrettelagt på en måde, som skulle sikre et godt samarbejde mellem de forskellige fagligheder og interesser.

Håndtering af overskudsjord som en ressource til klimasikring har været en anderledes måde at gribe jordhåndtering an i forhold til den traditionelle måde. Ved at tænke jordhåndtering og klimasikring ind i byudvikling allerede på planniveau er der mulighed for at skabe en proces, hvor de relevante deltagere med deres forskellige myndighedsroller har mulighed for at være med til at få indflydelse i processen. Der er mange modsatrettede interesser i en sådan proces og alle skal ende med føle sig hørt og skal acceptere de kompromisser, der bliver nødt til at blive indgået.

Derfor er en tidlig inddragelse af relevante interessenter helt afgørende.

Processen så således ud:

Opstartsmøde:

Projektgruppen bestående af Lone Henriksen og Marianne Brink fra Hillerød Kommune og Lars Juul og Amalie Enk fra Hillerød Forsyning og NIRAS mødtes og drøftede projektet. NIRAS fremlagde indledende hydrauliske analyser. Det blev drøftet hvem relevante arbejdsgruppemedlemmer kunne være.

Workshop 1:

Målet med workshoppen var at få kvalificeret NIRAS' baggrundsviden

På workshoppen deltog relevante fagpersoner fra Hillerød Kommunes forskellige myndighedsområder. Det drejede sig om medarbejdere fra områderne byplan, vej, natur, miljø, spildevand, og vand. Desuden deltog Hillerød Forsyning og en bygherrerådgiver (Cowi) fra Nyt Hospital Hovedstaden.

NIRAS præsenterede hydrauliske analyser. Og NIRAS gennemgik indsamlet viden om de forskellige forudsætninger inden for byudviklingstiltag, plan, natur og vand.

Der blev herefter afholdt en workshop med hvor deltagerne kvalificerede den fremlagte viden. Det foregik med post-it's på plancher. Det blev blandt andet oplyst, at helhedsplanen for Favrholm skulle behandles politisk. Det blev i fællesskab besluttet, at afvente med det videre arbejde indtil helhedsplanen var politisk vedtaget.

Arbejdsgruppemøde:

På mødet deltog Marianne Brink Sørensen og Lone Henriksen samt Kristian Søgaard (myndighed på § 3 området) fra Hillerød Kommune. Desuden deltog Lars Juul og Amalie Enk fra Hillerød Forsyning. På mødet blev blandt andet problemstillingen vedrørende håndtering af vand i et § 3 område drøftet.

Udarbejdelse af skitsemateriale:

På baggrund af input fra workshop 1 om ændringer i projektforsætninger udarbejdede NIRAS reviderede hydrauliske analyser. Analyserne blev udarbejdet i dialog med Hillerød Forsyning. NIRAS udarbejdede herefter skitseprojekt til landskabsprojekt på baggrund af anbefalingerne fra den hydrauliske analyse. Udformningen af landskabsprojektet viste sig at blive et relativt lille greb, men det rigtige greb tidligt i et byudviklingsprojekt. Principperne for brug af overskudsjorden til klimasikring skulle være robuste nok til at tåle justeringer, når der arbejdes videre med den mere detaljerede planlægning af bydelen.

Workshop 2

På workshop 2 deltog Hillerød Kommune med relevante fagligheder inden for vand, natur, byplan, udledningstilladelser mv., Hillerød Forsyning, bygherrerådgivning (Cowi) og bygherreorganisation fra Region Hovedstaden (Nyt Hospital Nordsjælland).

NIRAS fremlagde de reviderede hydrauliske analyser, overslag over jordmængder- og arter samt udkast til landskabsprojekt.

Herefter var der en kort workshop, hvor kommentarer blev nedskrevet på post-its og hængt på plancher af landskabsskitser. Herefter var der drøftelser i plenum om principperne for landskabsbearbejdningen. Der var kun forslag til mindre justeringer af projektet.

Revision og færdiggørelse af materiale.

NIRAS udførte mindre justeringer af landskabsprojektet på baggrund af input fra workshoppen.

4 Samarbejde og ejerskab

Der har været et tæt samarbejde mellem Hillerød Kommune og Hillerød Forsyning fra starten og undervejs i projektet. Der er en stor forståelse for, at udvikling af en ny bydel kræver en tæt dialog.

Relevante fagligheder har været inddraget lige fra starten af processen, således at de sagsbehandlere, der skal give tilladelse til projektet senere hen, har kendskab til de problemstillinger, overvejelse og kompromiser, der har været indgået undervejs. Der har været mange forskellige problemstillinger i spil.

Det har været afgørende at de forskellige interessenter kunne se ”what’s in it for me?”

Kan en § 3 mose for eksempel have godt af lidt bedre vandgennemstrømning? Kan man skabe større rekreativ værdi ved at skabe områder med søer i de grønne fælles arealer? Kan man skabe bedre adgang og tilgængelighed og dermed naturformidling ved at etablere et dige gennem mosen?

Det har været vigtigt, at de relevante interessenter ikke føler sig taget som gidsel i en beslutning, de ikke har været med til at påvirke. De relevante interessenter har derfor været aktive medspillere i processen.

Da dette projekt er et udviklingsprojekt, hvor tingene ikke gøres ”som man plejer”, kan det opleves som vanskeligt. Det har derfor tidligt i processen stået klart, at håndtering af ekstremregn er en brændende platform, som ikke er til diskussion og hvilke fordele der er ved at håndtere overskudsjorden som en ressource til løsning af den udfordring. Det har også stået klart, at håndteringen af overskudsjorden ikke behøver at forsinke processen, hvis det tænkes ind i projektet fra starten.

Projektdeltagerne siger om processen:

”Projektet er en øjenåbner i forhold til nødvendigheden af at handle og de mulige konsekvenser af ikke at handle. Herudover anskueliggør projektet, at det er nødvendigt at inddrage alle aktører / projektmagere, fordi der er en gensidig afhængighed mellem stort set alle planlægningens discipliner. I respekt for og viden om, at udlæg og anlæg af veje skal ses i sammenhæng med klimasikringen, der skal ses i sammenhæng med udlæg og anlæg af byggezoner, der skal ses i sammenhæng med udlæg og anlæg af grønne og rekreative arealer, der skal ses i sammenhæng med klimasikringen, der skal ses opstår det individuelle, faglige, ejerskab og det fælles, projektorienterede, ejerskab til behandlingen af klimaproblematikken og den planlægning og de anlæg, der er nødvendige for at opnå en ”acceptabel” klimasikring.”

”Klimatilpasning er blevet mere konkret, og brug af naturområder til klimatilpasning er mulig, men det er vigtigt at forholde sig til hvad der kan tåles i det enkelte projekt. Det er ikke muligt generelt at sige noget om hvad de enkelte områder kan tåle. Der er nødt til at være konkrete vurderinger i hvert enkelt projekt på baggrund af tilstrækkelig viden om naturindholdet mm. i området.”

”Den betydning projektet har haft for mig i projektgruppen for Favrholm er, at det i høj grad har synliggjort hvilke konsekvenser det har for projektet, at vi skal klimasikre. Vi har også i større grad kunne synliggøre over for hospitalsprojektet, hvilke konsekvenser klimasikring har. Det har helt klart fået indflydelse på den videre proces, vi har haft i bearbejdningen af helhedsplanen. Grunden til at det nok også gør så stort et indtryk på ”aktørerne” er jo nok at det er blevet synliggjort, at det at klimasikre = flytte og bortgrave store mængder jord – koster penge!”

”Det har i hele processen om klimatilpasning med overskudsjord været meget vigtigt, at alle aktører har været med hele vejen. Baggrunden herfor er, at klimatilpasningsprojektet bør inddrage alle interessenter, såsom bygherre, planlægning, myndighed og forsyning, således at alle føler ejerskab til projektet. Såfremt det skal lykkes, at det hele tiden vigtigt at have for øje, at projektet skal give værdi for alle. Det er med andre ord meget vigtigt, at både interessent- og risikoanalysen har vist, at fordelene i projektet er større end ulemperne for alle aktørerne. Endnu en vigtig ting i projektet om klimatilpasning med overskudsjord har været lysten til at tænke jord anderledes med baggrund i, at vores byområder i fremtiden skal være mere klimasikre og dermed mere robuste overfor de klimaudfordringer, der vil komme i fremtiden.”

*”Det er vigtigt tidligt i processen at gøre sig klart hvilke fordele det giver at bruge overskudsjorden
Det er også vigtigt at vi erkender at vi er nødt til at gøre tingene anderledes hvis vi skal have robuste byområder.
Vigtigt at erkende at der er større ting på spil end de enkelte fagområder og at alle input er nødvendige for at finde de løsninger hvor de færreste konflikter og gener opstår. Men også at alle erkender at ingen kan forvente at alle deres krav kan opfyldes.”*

5 Evaluering af processen

Projektet startede på et tidspunkt, hvor planlægningen af det nye byområde Favrholm, ikke var særlig langt. Det gav mulighed for at indtænke klimatilpasning på et tidspunkt hvor planen ikke var låst. Så timing i forhold til planprocessen er vigtig, jordhåndtering skal ind før den endelige lokalplan/dispositionsplan er udarbejdet. De folk som deltager i processen skal have reel indflydelse, ellers falder motivationen og ejerskabet.

Processen med 2 effektive workshops hvor der begge gange blev præsenteret brugbart materiale gav god forståelse for problemstillingen. Projektdeltagerne kunne alle på baggrund af det fremlagte materiale byde ind i forhold til deres faglighed.

Det fremgår af afsnittet om ejerskab, at de enkelte projektdeltagere har fået mere viden og større forståelse for behovet for klimatilpasning og det er lykkedes at forene de forskellige aktørers interesser, i forhold til en overordnet plan.

I projekter hvor både byudvikling og naturhensyn er i spil vil der være konflikter i forhold til hvor stor en påvirkning der kan accepteres i naturområdet – det er ikke altid en win-win. Der vil være projekter hvor man kan opnå en forbedring af naturen og andre hvor en forringelse må accepteres. Men en proces hvor alle parter deltager er nødvendig i begge situationer for at opnå det bedst mulige resultat.

6 Konklusion

Processen har været inddragende fra starten og har dermed skabe ejerskab på tværs af organisationer og fagligheder. Hydrauliske forhold og håndtering overskudsjord skal indtænkes i byudviklingsprojekter fra starten. Det er vigtigt at alle fagligheder føler sig hørt i processen og forstår de afvejninger, der er nødvendige i projektet.

Det er også en konklusion, at man bliver nødt til at investere i kernefaglig bistand, som f.eks. hydrauliske analyser tidligt i processen, før planen ligger fast før der er indgået aftaler der fastlægger områdets disponering.

En erkendelse af at skybrudssikringen, hvor der skabes plads i terrænet, er mulig uden at det er voldsomt synligt. Det er bare en forudsætning at bearbejdningen af terrænet sker fra starten og er en del af planlægningen af området.

Konklusionen er, at der er en bred forståelse for, at der er en problemstilling med ekstremregn i området, som skal håndteres og at det er en fordel at indtænke denne problemstilling tidligt i processen og på tværs af roller og faglige skel. Og der er en forståelse for, at det er vigtigt at planlægge for en robust bydel. – og her er overskudsjorden et oplagt middel til at opnå målet.